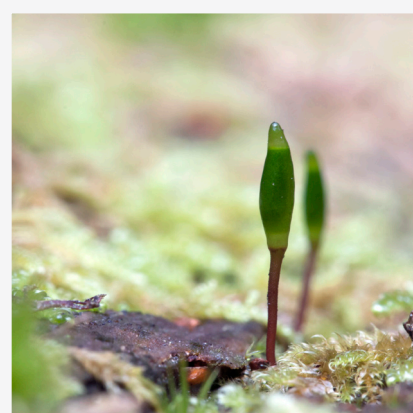

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Bärstakärret

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Omslagsfoto: Per Folkesson

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000- områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtyper utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på

”kartverket skyddad natur”. I kartverket söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information (se bilaga för användarhandledning).

Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. Det görs på Miljödataportalen.

För mer information om Natura 2000:

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/sodermanland eller telefon 010-22 340 00

Naturvårdsverkets hemsida: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Miljödataportalen: <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/>

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0220011 Bärstakärret

Kommun: Nyköping

Områdets totala areal: 5,1 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen:

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2016-12-21

Markägarförhållanden: Privat.

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1995-12-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

7230 - Rikkärr

9080 - Lövsumpskog

1013 - Kalkkärrsgrynsnäcka, *Vertigo geyeri*

1903 - Gulyxne, *Liparis loeselii*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: De prioriterade bevarandevärdena i Natura 2000-området Bärstakärret är områdets utpräglade rikkärr med dess särpräglade flora, områdets lövsumpskog, samt arterna kalkkärrsgrynsnäcka och gulyxne.

Motivering: Slåttrade rikkär är en mycket ovanlig naturtyp i Sörmland.

Prioriterade åtgärder: Årlig slåtter i rikkärren, röjning av igenväxningsvegetation vid

behov.

Beskrivning av området

Bärstakärret har uppstått genom sjön Yngarens sänkning, då en strandremsa kom att blottläggas liksom ett antal källor, vilka tidigare mynnat på sjöbotten. Källornas vatten är kalkhaltigt och silar över det landvunna området, som utvecklats till ett extremrikkärr med en sällsynt och mycket speciell flora. Kärrområdets mosaik av låga tuvor och källdammar är mycket karaktäristisk och det är i denna miljö man hittar gulyxne och andra speciella växtarter som majviva, tätört, fjällfräken, slätterblomma och ängsnycklar. Torvdjupet är överallt ringa. Klibbal och vass skjuter in från sjön och från kanterna och tid efter annan sker restaureringar i syfte att hindra kärrets igenväxning.

Vad kan påverka negativt

Se under respektive naturtyp och art.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Skydd

Området är skyddat som naturreservat.

Skötsel

Enligt naturreservatets skötselplan, bland annat årlig slåtter, röjning vid behov.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målkriterier, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målkriterier följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet :**7230 - Rikkärr**

Areal: 2 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Rikkärret är uppdelat i två öppna delar. I den del som ligger närmast badplatsen i öster mynnar ett stort antal källor och runt dessa finns låga mossetuvor bevuxna med snip, storsileshår och olika starr. I denna miljö växer också gulyxne. Arten varierar stort mellan åren, troligen beroende på svampkomponentens fluktuationsrytm. Källdammarna är små, ofta bara några decimeter i diameter och täcks som regel av fin sand. Torvdjupet är ringa, vilket är en följd av att kärret är nybildat och torv inte kunnat skapas under drygt 100 år. Trots det är moss- och kärlväxtfloran artrik. Bland kärlväxter märks förutom gulyxne även majviva, tätört, slätterblomma, gräsull, loppstarr och ängsnycklar. Flera viktiga indikatorarter för syd- och mellansvenska rikkärr saknas, bland annat kärknipprot, vilket beror på att många växter på så kort tid inte hunnit att sprida sig till kärret, något som knappast underlättats av den tilltagande biotopfragmenteringen i landskapet. Kärret har tidigare hävdats som slättermark, under större delen dock som betesmark. Genom minskad hävd och svårighet att hålla djur i området har igenväxningen av vass i södra delen inneburit ett problem, främst genom vassens skuggande och gödande effekter men också då gammal vassförna överlagrar torven till nackdel för ljuskrävande arter av kärlväxter och mossor.

Bevarandemål

Arealen rikkärr ska vara minst 2,0 ha, vara tydligt präglad av hävd i form av slätter eller bete. Kärret ska vara öppet där busk- eller trädskikt endast finns i liten omfattning. Täta bestånd av vass ska inte förekomma. Grundvattennivån skavara naturligt hög under större delen av året.

Negativ påverkan

- Igenväxning av öppna ytor vilket ger en för många växter negativ beskuggning.
- Minskat tramp vilket inverkar negativt på föryngringen av konkurrenssvaga växter.
- Tillkommande ingrepp inom eller utanför objektet som påverkar rikkärrets hydrologi, t.ex. dikning, dämning etc.
- Anläggning av skogsbilvägar i kanten av eller tvärs över kärret.
- Skogsbruk på intilliggande fastmark, vilket kan innebära läckage av kväve och andra näringsämnen som lokalt kan ge gödningseffekter eller annan påverkan på kärrets hydrokemi.
- Kalkning eller gödning av våtmarken eller i dess absoluta närhet.
- Ökat kvävenedfall som på sikt kan ge markkemiska konsekvenser med vegetationsförändringar till följd.
- Byggande av anläggningar eller kommunikationsleder kan ge indirekta effekter på naturmiljön.
- Deponering eller tippning av fast eller flytande material.
- Insamling och uppgrävning av sällsynta växter, t.ex. vissa orkideer.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

9080 - Lövsumpskog

Areal: 3 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

De öppna kärren delas av en alsumpskog med inslag av glasbjörk och enstaka tall. Fältskiktet domineras till stora delar av älggräs, strandlysing och vattenklöver. Buskskiktet är artrikt och det finns exempelvis druvfläder, olvon, brakved, gråvide, jolster och svarta vinbär. Det finns en hel del död ved av i huvudsak kläna dimensioner med en relativt rik förekomst av vedsvampar.

Bevarandemål

Arealen lövsumpskog i området skavara minst 3,0 ha. Inslaget av gran skavara liten. I naturtypen skadet finnas rikligt med död ved i form av liggande och stående träd samt grenar. Hydrologin skavara opåvekad.

Negativ påverkan

- Invandring av ung gran
- Minskat vattenflöde i källpåverkade delar
- Skyddsdikning i angränsande skogsbestånd
- Alltför hårda röjningar av träd- och buskskikt med för intensivt ljusinsläpp
- Förurning av marken
- Averkningar av lövträd som minskar lövsumpskogens biologiskavariation
- Dikningar eller andra ingrepp som förändrar det hydrologiska tillståndet
- Borttagande av död ved
- Ökat kvävenedfall eller påverkan av kväve från omgivningen

Bevarandetillstånd

Skogen är något för ung för att kunna hålla de värden som naturtypen har möjlighet att utveckla. Med stigande ålder beräknas den biologiska mångfalden knuten till död ved och andra parametrar kunna öka.

1013- Kalkkärrsgrynsnäcka, Vertigo geyeri

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Kalkkärrsgrynsnäckan är endemisk för Europa. Den typiska miljön är öppna kärrmiljöer och arten lever huvudsakligen i rikkärr och kalkfuktängar. Arten har mycket specifika habitatkrav, vilket gör att beståndet i vissa fall kan förekomma koncentrerat till några få

• Typiskt återfinns den i områden med hög och stabil vattennivå, där den lever i en smal zon mellan grundvattenytan och fältskiktets bas. Snäckan sprider sig ytterst långsamt, i storleksordningen några få meter per år, vilket innebär att den är hänvisad till just den våtmark där den lever. Artens begränsade spridningsförmåga gör att den sannolikt indikerar lång kontinuitet av öppna - halvöppna förhållanden.

Bevarandemål

Målet är att det ska finnas en livskraftig population av kalkkärrsgrynsnäcka i området. För detta krävs att hydrologin i området är fortsatt ringa påverkad av mänsklig aktivitet. Marken inom rikkärrsområdet ska vara fuktig och det ska finnas områden med tuvig struktur. Det ska finnas bete eller slätter i området som förhindrar att det sker en igenväxning. Arealen rikkärr med god bevarandestatus ska vara minst 2,0 ha.

Negativ påverkan

- Påverkan av hydrologiska förhållanden
- Inverkan av luftburna kemiska ämnen som kväve, svavelsyra och metalloxider.
- Igenväxning av träd och buskar

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

1903- Gulyxne, Liparis loeselii

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Arten växer i kalkrika kärr med rörligt, ytnära grundvatten. Den kräver troligen både tillgång på kalk och mineraler och gynnas därför sannolikt av strömmande källvatten med mineraltillförsel. På många lokaler är den en successionsart i landhöjningsmiljöer och har kanske gynnats av den artificiella landhöjning av Yngarstranden som sjösänkningen på 1800- talet ledde till. Gulyxne gynnas av att livsmiljön hålls någorlunda solöppen.

Dessutom är det önskvärt att smärre markblottor finns regelbundet i området så föryngring kan ske. Arten är emellertid känslig för tramp. Arten sprider sig med vindspridda frön. En rimlig uppskattning av spridningsavstånd är >1000 meter.

Bevarandemål

Bevarandemålet är att det ska finnas en livskraftig population av gulyxne i området. För detta krävs att naturtypen rikkärr i området har en gynnsam bevarandestatus. Naturtypen rikkärr sak vara minst 2,0 ha.

Negativ påverkan

- Negativ påverkan på hydrologi och hydrokemi.
- Påverkan av kvävenedfall som förändrar den kemiska balansen i marken på lokalerna och därigenom fördelningen av arterna i vegetationen.
- Alltför omfattande tramp av betesdjur och växtfotografer.
- Igenväxning av öppna ytor.
- Minskad vattenföring i källmiljöerna.
- Insamling av sällsynta orkideer.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

Dokumentation

Referenser

- Andersson, Ch. 1968: Bärstakärret vid Yngaren i Södermanland. Länsstyrelsen i Södermanlands län, opubl.
- Gustavsson, L. & Johansson, I. 1998: Växtinventering av Bärstakärret vid Yngaren i Södermanland. Gripenskolan. Elevarbete.
- Hylander, K. 1999: Bärstakärret – Inventering av kärlväxter och mossor. Regional miljöövervakning. Våtmarksprogrammet 1999. Länsstyrelsen i Södermanlands län.
- Länsstyrelsen i Södermanlands län 1989: Fastställelse av skötselplan för Bärsta naturreservat, Nyköpings kommun. Dnr: 231-6414/89
- Länsstyrelsen i Södermanlands län 1991: Sörmlands Natur. Naturvårdsprogram.
- Schröder, J. 1991-92: Inventering av våtmarker i Södermanlands län. Länsstyrelsen. Naturvårdsverket: Myrskyddsplan för Sverige.
- Rydberg, H. & Wanntorp, H.-E. 2001: Sörmlands Flora. Botaniska Sällskapet i Stockholm
- Rydberg, H. & Vik, P. 1990: Ängs- och hagmarker i Södermanlands län. Länsstyrelsen.
- Waldén, H. 1957: Fältprotokoll från Bärstakärret i nationell inventering av landmollusker, lokal 01130 (koord. 6519248 1553830). Göteborgs Naturhistoriska Museum.

Exempel på arter

Kärlväxter

- Loppstarr *Carex pulicaris*
Ängsnycklar *Dactylorhiza incarnata*
Tagelsäv *Eleocharis quinqueflora*
Gräsull *Eriophorum latifolium*
Slätterblomma *Parnassia palustris*
Näbbstarr *Carex lepidocarpa*
Tagelsäv *Eleocharis quinqueflora*
Kärrspira *Pedicularis palustris*
Majviva *Primula farinosa*
Tätört *Pinguicula vulgaris*
Korallrot *Corallorhiza trifida*
Gulyxne *Liparis loeselii*
Tvåblad *Listera ovata*
Fjällfräken *Equisetum variegatum*

Mossor

- Aneura *pinguis*
Calliergon *giganteum*
Ciclidium *stygium*
Cratoneuron *filicinum*
Moerkia *hibernica*
Riccardia *multifida*
Bryum *pseudotriquetrum*
Campylium *protensum*
Helodium *blandowii*
Paludella *squarrosa*
Palustriella *falcata*
Philonotis *calcareo*
Scorpidium *cossonii*
Scorpidium *scorpioides*

Sphagnum warnstorffii
Sphagnus teres
Tomentypnum nitens

Svampar
Bäckspik *Cudoniella clavus*
Kuddticka *Phellinus punctatus*
Vitmosskremla *Russula sphagnophila*
Myrbitterskivling *Gymnopilus fulgens*
Alsopp *Gyrodon lividus*

Landmollusker
Kalkkärrgrynsnäcka *Vertigo geyeri*

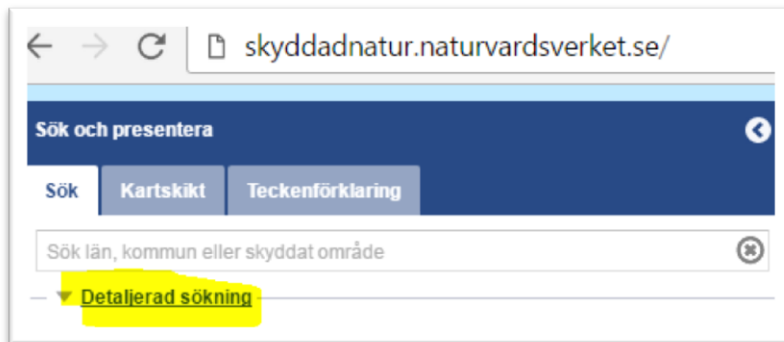

Karttjänst Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

För att få en bild av var i respektive Natura 2000-område naturtyperna finns kan Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur användas.

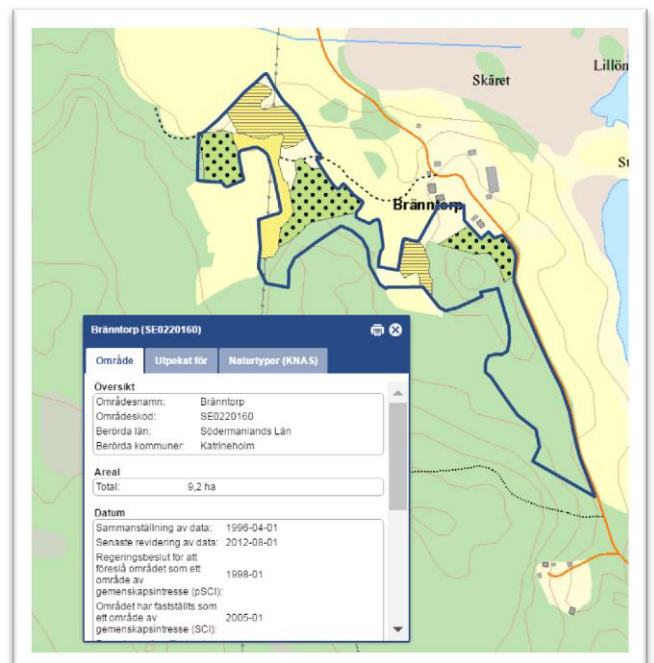
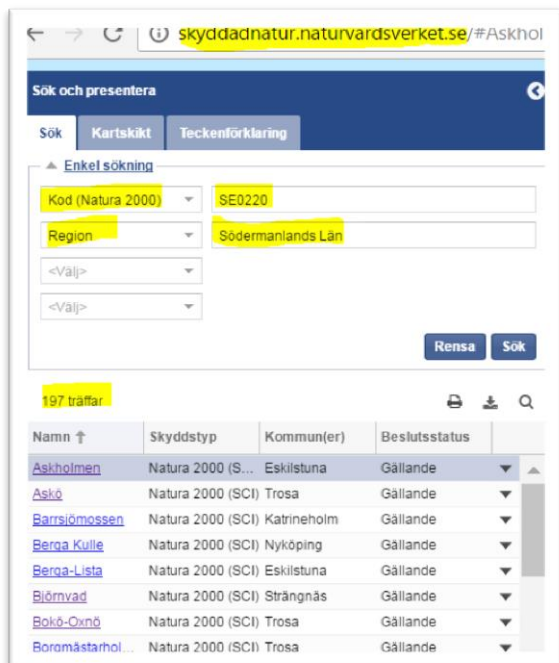
Välj "Detaljerad sökning"

Välj alternativ *Kod (Natura 2000)* skriv in SE0220

Välj *Region* och sök fram *Södermanlands län*

Sök, det ska bli 197 träffar. När man klickar på ett av namnen i listan kommer man dit i kartan.

För att se Naturtyper för områdena i kartan gå in på fliken "Kartskikt".

Avmarkera allt i *Naturvårdsregistret*. Det är endast *Naturtypskarteringar* > *Natura naturtypskartan (NNK)* > *Naturtyper (ytor)* som ska vara markerade. Klicka sedan i kartan på den naturtyp du vill veta mer om så kommer en informationsruta upp i fönstret.

